

INA POŠKUVIENĖ

Šiaulių universitetas
poskuviene.ina@gmail.com

Daugkartinio veiksmo raiška senuosiuose lietuvių kalbos raštuose: dažninės būtojo laiko formos

Daugkartinis veiksmas (vykęs daugiau nei vieną kartą, pasikartojęs) lietuvių kalboje reiškiamas įvairiai: dažninėmis būtojo laiko formomis, iteratyvais, tų pačių žodžių kartojimu. Kartojimo reikšmei sustiprinti junginiuose su veiksmažodžiais vartojamos ir kitos priemonės: būdvardžiai, įvardžiai, skaitvardžiai, prieveiksmiai, dalelytės ir laiko reikšmės daiktavardžiai.

Pranešime siekiama aptarti senuosiuose lietuvių kalbos raštuose paliudytų dažninių būtojo laiko formų reikšmes ir funkcijas, taip pat bandoma apibrėžti šių formų vietą lietuvių kalbos laikų paradigmoje.

Medžiaga tyrimui rinkta iš skirtingiems XVI–XVII a. raštų variantams atstovaujančių to paties žanro, tematikos ir stilistikos kūrinių: Jono Bretkūno *Postilės* (BP, 1591), Mikalojaus Daukšos *Postilės* (DP, 1599) ir Konstantino Sirvydo *Punktų sakymų* (PS, 1629; 1644). Nors visi tekstai yra panašios apimties pamokslų rinkiniai, aptariamųjų formų pavartojimo skaičius juose skiriasi: M. Daukšos *Postilėje* paliudytos 94, J. Bretkūno *Postilėje* – 61, K. Sirvydo *Punktuose sakymų* – 39 formos. Visuose tekstuose jos sudarytos tik su priesaga *-dav-*.

Dažniausiai daugkartiniam veiksmui reikšti analizuotuose tekstuose vartojamos 3-ojo asmens dažninės būtojo laiko formos, tačiau rasta pavyzdžių, kada šalia šių formų vartojami ir kartojimo reikšmę sustiprinantys prieveiksmiai *dažnai, kartais, tankiai, visada*, dalelytė *vėl*, laiko reikšmės daiktavardžiai. Neretai vartojamos tos formos, kurios negali turėti iteratyvinio atitikmens, pvz.: *turédawo, budawa, eidawa*. Išanalizavus visus aptariamųjų formų pavartojimo atvejus, pastebėta, kad jų vartojimo tendencijos tekstuose tam tikrais atvejais sutampa.

Dažninių būtojo laiko formų vartojimo senuosiuose lietuvių kalbos raštuose analizė reikšminga tuo, kad leidžia iš dalies paaiškinti retą šių formų vartojimą lietuvių kalboje.